

EINE BRÜCKE
AUS PAPIER
| МІСТ З ПАПЕРУ

ЕКСПОРТ НА СХІД

дорогою з Мюнхена до Києва разом з
Чемпіоном світу з експорту

OSTEXPORT \ ЕКСПОРТ НА СХІД

Unterwegs mit dem Exportweltmeister von München nach Kiew

On the road with an export champion from Munich to Kiev

дорогою з Мюнхена до Києва разом з Чемпіоном світу з експорту

Illustration front cover:

Below Rodina Mat / Motherland
Monument, Kiev

Illustration back cover:

Red Army Heroes' Memorial,
Schwarzenbergplatz, Vienna

KULTURALLMENDE hat Christian Schnurer mit den Fotoarbeiten und dem Filmdokument seiner Kunstaktion *Ostexport* zum Projekt *Eine Brücke aus Papier* in die Ukraine eingeladen. Vom 10. bis 12. November 2016 veranstaltet die *Brücke aus Papier* ihr zweites deutsch-ukrainisches Schriftstellertreffen in der Ukraine, nach dem ersten, das im August 2015 in Lwiw/Lemberg in der Westukraine stattgefunden hat. Zwei Galerien dieser „Brücken“-Städte, das Ya Galerie Kunstzentrum Dnipro und die Dzyga Galerie Lwiw, bieten dem Künstler Raum für seine Ausstellung, mit maßgeblicher Unterstützung des Goethe-Instituts Ukraine.

Der Film *Ostexport – unterwegs mit dem Exportweltmeister von München nach Kiew* (Länge 60 min.) von Lorenz Kloska dokumentiert Schnurers Kunstaktion. Er wurde am 6. Oktober 2016 im Arena Filmtheater in München uraufgeführt.

KULTURALLMENDE has invited Christian Schnurer, along with the photographic works and film document of his art action *Ostexport*, to the project *Eine Brücke aus Papier/A Paper Bridge* in the Ukraine. *Brücke aus Papier* is holding the second edition of its German-Ukrainian writers' gathering from 10 until 12 November 2016, following the first, which took place in August 2015 in Lviv/Lemberg in western Ukraine. Two galleries in these "bridge" cities, the Ya Gallery art center Dnipro and the Dzyga Gallery Lviv, provide the artist with space for his exhibition, with decisive support from the Goethe-Institut Ukraine.

The film *Ostexport – On the road with an export champion from Munich to Kiev* (length: 60 min.) by Lorenz Kloska documents Schnurer's art action and premiered on 6 October 2016 in the Arena Filmtheater in Munich.

KULTURALLMENDE запросило Крістіана Шнурера з фотороботами та документальним фільмом про його мистецьку акцію *Експорт на Схід* до участі в проєкті *Міст з паперу* в Україні. 10 – 12 листопада 2016 року *Міст з паперу* проводить свою другу німецько-українську зустріч письменників в Україні; перша відбулася в серпні 2015 року у Львові, в Західній Україні. Дві галереї цих міст-«мостів» - арт-центр *Я Галерея у Дніпрі* в Дніпрі та *Дзига* у Львові, пропонують митцеві приміщення для проведення його виставки, у партнерстві з Goethe-Institut в Україні.

Фільм *Експорт на Схід – дорогою з Мюнхена до Києва разом з Чемпіоном світу з експорту* (трив. 60 хв.) Лоренца Клоски документує мистецьку акцію Шнурера. Прем'єра фільму відбулася 6 жовтня 2016 року в кінотеатрі Arena в Мюнхені.

EXPORTWELTMEISTER

ЧЕМПІОН СВІТУ З ЕКСПОРТУ

Christian Schnurer gehört einer Generation an, die im Osten Bayerns, unmittelbar neben dem Eisernen Vorhang, aufgewachsen ist. Mit dem Projekt „*Ostexport*“ untersuchte der Künstler Mechanismen militärischer Interventionen von Vergangenheit zur Gegenwart. Er reiste 2015 mit einem Trabant durch ehemalige Ostblockstaaten von München nach Kiew und wurde dabei von dem Filmmacher Lorenz Kloska begleitet. Auf dem Dachgepäckträger des Reisemobils war der in rosa Folie verpackte Abwurfkern eines russischen Kampffluges montiert – Titel seiner „Skulptur“: *Exportweltmeister*.

Illustration:
On Victory Square in Kiev

Auf dem Weg nach Kiew durchkreuzte der Künstler Wien, Budapest, Bratislava und Lwiw. Dort suchte er Heldenplätze und Denkmäler auf, die auf den Gebieten des ehemaligen Ostblocks in einer Vielzahl vorhanden sind. Die meisten von ihnen wurden zu Ehren gefallener Rotarmisten gegen den faschistischen deutschen Feind errichtet. Christian Schnurer platzierte sein Gefährt vor den jeweiligen Mahn- und Heldendenkmälern. Der *Exportweltmeister* fungierte dabei als Protagonist und Vermittler, der die Menschen mit dem Künstler vor Ort ins Gespräch bringt. Hilfreich dabei: Der in rosa Noppenfolie verpackte Abwurfkern.

Schilderungen von Bombardierungen mit phallischer Metaphorik sind üblich. Zur Zeit des Kalten Krieges, auf einem Seminar für Atomwissenschaftler, sagte man einer Teilnehmerin, dass kein Wissenschaftler je ernstlich eine Abrüstung in Erwägung ziehen würde, denn Abrüstung bedeute nichts anderes als Entmannung¹. Die Forscher hielten Vorträge über „vertikale Erektorabschußrampen“ und ein Militärberater des Nationalen Sicherheitsrates bezeichnete erfolgreiche Militäroperationen als „tiefe Penetration“. Seinem Zweck entfremdet, liegt der Abwurfkern als in rosa verpacktes Phallussymbol auf dem

¹ Cohn Carol:
„In the Rational World of
Defense Intellectuals“, in:
Signs 12/4, 1987

Dachgepäckträger eines alten, rostigen Trabis aus der ehemaligen DDR, der von einem Westdeutschen gesteuert wird, welcher damit Länder bereist, die einst zur Sowjetunion oder ihrem Einflussgebiet gehörten, die wiederum vor 75 Jahren von der deutschen Wehrmacht überfallen wurden.

Eine Provokation? Die verpackte Skulptur musste Schnurer an der Grenze zur Ukraine auseinanderbauen, man wollte sichergehen, dass es sich dabei nicht um eine Rakete handele. Dem Künstler trat man aber auch mit Witz entgegen: „Bestimmt ein Geschenk von Merkel an Putin“, scherzte der Grenzbeamte.

Die Helden- und Ehren Denkmäler werfen Fragen zu Zweck, Vergangenheitsbewältigung, Verlust, Heimat, Krieg, Patriotismus und Propaganda auf und bieten dazu Projektions- und Interpretationsflächen. Vergangenes lässt sich nicht von der Gegenwart trennen. So werden

Illustration (left):
Peace Angel, Munich

Illustration (right):
Victory Arch, Munich

in der Russischen Föderation derzeit neue Stalindenkmäler gebaut, die Geschichtsbücher werden umgeschrieben und die baltischen Staaten fürchten sich vor einer militärischen Intervention, wie sie in der Ukraine bereits stattgefunden hat.

Waffenexporte aus Deutschland haben sich in den letzten anderthalb Jahren verdoppelt, während die Kriege anderswo eskalieren. Deutschland ist Exportweltmeister, an dritter Stelle, nach den USA und der Russischen Föderation, gefolgt von Frankreich und China. Mit fast schon subversiv anmutendem Witz versteht es Christian Schnurer, Aspekte von Nationalismus, Militarismus und Kriegspropaganda aufzugreifen und offen zu legen. Der Kalte Krieg ist längst vorbei und wurde zwischenzeitlich von Phasen militärischer Entspannung abgelöst, doch hat ein neuer, hybrider Krieg begonnen.

Andrea Lamest

Christian Schnurer belongs to a generation that grew up in eastern Bavaria, directly facing the Iron Curtain. In his project “*Ostexport*”, the artist investigated mechanisms of military intervention from the past to the present. In 2015 he journeyed with a Trabant through the former Eastern Bloc states, from Munich to Kiev, accompanied by filmmaker Lorenz Kloska. A drop tank from a Russian combat jet, packed in pink foil, was mounted on the luggage-rack of his motor-home – his “sculpture’s” title: *Exportweltmeister*.

On the way to Kiev, the artist passed through Vienna, Budapest, Bratislava and Lviv. There he sought out commemorative squares and monuments to heroes, which are abundantly present in the regions of the former eastern Bloc. Most of them were erected to memorialise Red Army troops who had fallen in battle against the fascist German enemy. Christian Schnurer placed his vehicle in front of the various monuments and heroic statues, with the *Exportweltmeister* serving

Illustration:
Waiting at the Ukrainian border

¹ Cohn Carol:
„In the Rational World of
Defense Intellectuals“, in:
Signs 12/4, 1987

as protagonist and mediator that brought people into on-site conversations with the artist. Helpful here: the drop tank packed in pink blister foil. Descriptions of bombing attacks with phallic imagery are par for the course. At a seminar for nuclear scientists during the Cold War period, someone told a woman participant that no scientist would ever seriously consider disarmament, as disarmament would be tantamount to castration¹. The researchers gave lectures on “vertical erector launch gantries,” and a military consultant to the National Security Council described successful military operations as “deep penetration.” Divorced from its original purpose, the drop tank lies as a phallic symbol wrapped in pink on the luggage rack of a rusty old Trabi from the former GDR, driven by a West German travelling through countries that once were part of the Soviet Union or belonged to its sphere of influence, which in their turn had been invaded by the German Wehrmacht 75 years ago.

A provocation? Schnurer had to dismantle the wrapped-up sculpture at the Ukrainian border, the guards wanted to make sure that it was not a rocket. However, they met the artist with humorous remarks. “Definitely a present from Merkel to Putin,” joked a border official.

The heroic monuments pose questions relating to purpose, coming to terms with the past, loss, homeland, war, patriotism and propaganda, and provide surfaces for projection and interpretation. Past events cannot be separated from those of the present. Thus, new monuments to Stalin are being erected in the Russian Federation, history books are being re-written, and the Baltic states fear a military intervention such as what has already occurred in Ukraine.

Arms exports from Germany have doubled in the past decade while wars are escalating elsewhere. Germany is a world champion in exports, in third place, behind the USA and the Russian Federation, and followed by France and China. With an almost subversive sense of humour, Christian Schnurer succeeds in taking up aspects of nationalism, militarism and war propaganda, and exposing them. The Cold War is long past and had been intermittently replaced by phases of military détente, but a new, hybrid war has begun.

Andrea Lamest

Illustration (left):
In front of the Austrian
Parliament in Vienna

Below, left to right:
Illustration 1:
Slavin War Memorial in
Bratislava / Slovakia

Illustration 2:
Repairs in Hungary

Illustration 3:
Picking up the drop tank in
Landshut / Bavaria

Illustration 4:
Marienplatz, Munich

Крістіан Шнурер належить до покоління, яке виросло на Сході Баварії, безпосередньо поруч із „залізною завісою“. Своїм проектом „Експорт на Схід“ він досліджує механізми військових інтервенцій від минулого до сучасності. У 2015 році митець здійснив подорож на „Трабанті“ країнами колишнього Східного блоку з Мюнхена до Києва у супроводі кінооператора Лоренца Клоски. На багажнику машини був розміщений скидний бак російського бойового реактивного літака, загорнутий у рожеву плівку – назва: „Чемпіон світу з експорту“.

Дорогою до Києва митець пересік Відень, Будапешт, Братиславу, Львів. Там він відшукував площі героїв та пам'ятники, яких ще й досі вдалося на просторах колишнього Радянського Союзу. Більшість з них була зведена на честь червоноармійців, які загинули у боротьбі проти німецько-фашистського ворога.

Крістіан Шнурер розміщував свій засіб пересування безпосередньо перед меморіалами та пам'ятниками героям. „Чемпіон світу з експорту“ виконував тут роль головного героя та посередника – на місці зразу ж зав'язувалася розмова людей з митцем. Хорошим помічником при цьому був і загорнутий у рожеву плівку скидний бак.

У зображенні бомбардувань фалічна метафорика не рідкість. За часів „холодної війни” на одному з семінарів для вчених-атомників одній з учасниць сказали, що жодний науковець не може серйозно задумуватися над роззброєнням, тому що роззброєння означало б нічого іншого як кастрацію.¹ Науковці виступали з доповідями про „вертикальні еректори стартових платформ”, а військовий співробітник Національної ради безпеки назвав вдалу військову операцію „глибокою пенетрацією”. Позбавлений свого прямого призначення, скидний бак як фалічний символ рожевого кольору лежить на багажнику старого заіржавілого деенерівського „Траббі”, за кермом якого сидить західний німець, котрий подорожує країнами, що раніше належали до Радянського Союзу, на який, у свою чергу, 75 років тому напав німецький Вермахт. Провокація? На кордоні з Україною свою запаковану скульптуру Шнурер був змушений розібрати на частини, аби довести, що це не ракета. Хоча митця й зустріли тут весело: „Це, напевно, подарунок Путіну від Меркель”, – пожартував прикордонник.

Акції Шнурера перед пам’ятниками героям та меморіалами порушують питання про їхнє призначення, про подолання минулого, втрати, батьківщину, війну, патріотизм і пропаганду та пропонують до цього простір для зображень та інтерпретацій. Минуле не можна відділити від сучасності. Так, у Російській Федерації сьогодні зводяться пам’ятники Сталіну, переписуються підручники з історії, а країни Балтії остерігаються військової інтервенції подібної до тієї, яка відбулася в Україні.

За останні півтора року експорт зброї з Німеччини збільшився вдвічі в той час, коли війни буйствують десь в інших місцях. Німеччина є чемпіоном світу з експорту й посідає третє місце безпосередньо після США та Росії, за якими слідують Франція та Китай. З прихованим, проте майже нищівним гумором Крістіан Шнурер знає, як зачепити та зробити прозорими такі аспекти як націоналізм, мілітаризм та військова пропаганда. Холодна війна вже давно минула, їй на зміну прийшли тимчасові періоди військової розрядки; проте вже давно розпочалася нова гібридна війна.

Андреа Ламест

¹Карол Кон:
„У раціональному світі
експертів з питань
оборони”, у:
Signs 12/4, 1987

Illustration 1:
Between Lviv and Kiev

Illustration 2:
Below Rodina Mat /
Motherland Monument,
Kiev

Illustration 3:
Lviv

BIOGRAPHIE

БІОГРАФІЯ

CHRISTIAN SCHNURER

- 1971 geboren in Schwandorf.
- 1998 Gründung der Ateliergemeinschaft Mixküche.
- 1993 Aufnahme an der Akademie der Bildenden Künste, München.
- 2000 Diplom.

Auszeichnungen:

- 2010 Staatspreis für Bildende Kunst der Bayerischen Staatsregierung.
- 2009 Stipendium Bildende Kunst der Landeshauptstadt München.
- 2005 Atelieförderprogramm der Stadt München.
- 2002 Arbeitsstipendium VCCA, Virginia, USA.

Ausstellungen (Auswahl):

- 2016 „THOMAS DWORZAK – KAVKAZ und CHRISTIAN SCHNURER – OSTEXPORT“, Oberpfälzer Künstlerhaus Schwandorf.
- 2015 „TEN“ Halle 6 München, „APPARATE“, halle50, Städtische Ateliers am Domagpark München.
- 2014 Ausstellungsreihe LUXXXUS Galerie der Künstler des BBK München. Verpackerei Gö in Görisried.
- 2012 „Steinbildhauerei“ Galerie Andreas Höhne München, „drifting edges“ Kunst- und Gewerbeverein Regensburg.
- 2010 „Argonaut-Mathilda“ Galerie Artane, Istanbul, „Zeitmaschine“ Installation Kunstverein Landshut.
- 2009 „Das Böse ist ein Eichhörnchen“ – HGB Leipzig, „Der katholische Faktor“ – Städtische Galerie Leerer Beutel, Regensburg.

КРИСТІАН ШНУРЕР

- 1971 народився у Швандорфі
- 1998 заснував Товариство митців Mixküche
- 1993 – 2000 навчання в Академії образотворчого мистецтва у Мюнхені
- 2010 заснував Halle6 – ательє для проєктів сучасного мистецтва

НАГОРОДИ

- 2010 Державна нагорода в галузі образотворчого мистецтва
- 2009 Стипендія для образотворчого мистецтва Відділу культури столиці Федеральної землі м. Мюнхена
- 2005 Програма підтримки художніх ательє від мерії м. Мюнхена.
- 2002 Творча стипендія VCCA (Центр креативного мистецтва), Вірджинія, США

ВИСТАВКИ (вибірково)

- 2016 „Експорт на Схід“ Будинок митців Оберфальцу у м. Швандорф.
- 2015 „Експорт на Схід“ Мюнхен – Київ
- 2014 „LUXXXUS“ Спілка образотворчих митців Мюнхена та Верхньої Баварії, художнє ательє V8 у м. Карлсруе, виставковий центр Verpackerei Görisried.
- 2013 „Транспортування запаху революції“ Сиди-Бузид – Мюнхен
- 2012 „Кам'яна скульптура“ галерея Андреаса Хьоне, Мюнхен
- 2010 „Аргонавт-Матільда“ Галерея Artane, Стамбул, „Машина часу“ (інсталяція) Товариство митців м. Ландсхута
- 2009 „Вовк у овечій шкурі“ - Інститут графіки та образотворчого мистецтва, м. Лейпциг, „Католицький фактор“ - міська галерея Leerer Beutel, м. Регенсбург

LORENZ KLOSKA

- 1964 geboren in Köln.
- 1994 Abschluss Hochschule für Fernsehen & Film München, Abt. IV: Dokumentarfilm. Hinwendung nach Osteuropa durch den Diplomfilm IM OSTEN DES FENSTERS, Ein Porträt der Stadt St. Petersburg zu Zeiten des Umbruchs, BRD. Weitere Filme: PARIS PEKING – Abenteuer Oldtimer-Rallye
- 1994/1997 DAMALS WAREN WIR HELDEN! – zweiteilige Dokumentation über die Nonkonformisten in der ehem. UdSSR.
- 1998 – 2002. Teil 1: Niemand durfte frei sein!, 86 min.
- 2001 16. Int. Dokumentarfilmfestival München, Teil 2: Gras wächst sogar durch Asphalt!, 79 min., Human Rights in Film, Warschau
- 2002. JUSOVKA, STALINO, DONEZK, Dokumentarfilm, 36 min.
- 2009 RAUS AUS DEM SCHATTEN, Dokumentarfilm über die LGBT-Community der Ukraine, 66 min.
- 2014 Queer-Streifen, Regensburg.
- 2015 REIN INS LEBEN, Dokumentarfilm über die LGBT-Community der Ukraine, 88 min.
- 2015 – 2016 OSTEXPORT

ANDREA LAMEST

- geb. 1969, studierte Kunst an der Hochschule für Künste Bremen und Kulturmanagement in Ludwigsburg. Sie initiierte Projekte und Ausstellungen mit Künstlerinnen aus Osteuropa und erhielt ein Stipendium für die Russische Föderation.
- 2004 – 2007 war sie im Auftrag der Robert-Bosch-Stiftung Kulturmanagerin am Bayerischen Haus Odessa (BHO) in der Ukraine. Seit 2013 leitet sie das Oberpfälzer Künstlerhaus in Schwandorf/Bayern.

ЛОРЕНЦ КЛОСКА

- 1964 народився у Кьольні
- 1994 закінчив Вищу школу телебачення та кіно у Мюнхені, Факультет IV: Документальне кіно. Зацікавлення Східною Європою після дипломного фільму „На Сході вікна – портрет міста С.-Петербург за часів перелому“ „ФНР Париж Пекін“, пригоди на перегонах ольдаїмерів
- 1994/1997 „Тоді ми були героями!“ - двосерійний документальний фільм про нонконформістів у колишньому СРСР
- 1998 – 2002 Частина 1, „Ніхто не міг бути вільним“.
- 2001 16-й Міжнародний фестиваль документального кіно у Мюнхені, Частина 2, „Трава росте навіть крізь асфальт!“, 79 хв., Human Rights in Film, Варшава
- 2002 „Юзівка, Сталіно, Донецьк“, документальний фільм, 36 хв.
- 2009 „Вийти з тіні“, документальний фільм про ЛГБТ-громаду України, 66 хв.
- 2014 „Квір-смуги“, Регенсбург
- 2015 „Ввійти в життя“, документальний фільм про ЛГБТ-громаду України, 88 хв.
- 2015 – 2016 „Експорт на Схід“

АНДРЕА ЛАМЕСТ

- народ. 1969 р., вивчала мистецтвознавство в Інституті мистецтв у Бремені та менеджмент сфери культури в м. Людвігсбург. Ініціювала проєкти і виставки митців зі Східної Європи та отримала стипендію для стажування в Російській Федерації.
- У 2004 – 2007 рр. за дорученням Фонду Роберта Боша працювала менеджером з культури в Баварському будинку в Одесі (ВНО). З 2013 року керує Будинком митців Оберфальцу у м. Швандорф/Баварія.

AUSSTELLUNG

ВИСТАВКА

YA GALERIE KUNSTZENTRUM

Ausstellungsdauer 12. – 18. November 2016.
Eröffnung am 11. November, 19.00 Uhr,
Filmvorführung und Künstlergespräch.
Moderation: Juri Durkot, Lwiw.
Ya Galerie Kunstzentrum, vul. 17 Husenka, Dnipro.
(Eingang von vul. O. Honchara)

DZYGA GALERIE

Ausstellungsdauer
16. November – 11. Dezember 2016.
Eröffnung am 15. November, 19.00 Uhr,
Filmvorführung und Künstlergespräch.
Moderation: Chrystyna Nazarkewytsch, Lwiw.
Galerie Dzyga, vul. Virmens'ka 35, Lwiw.

АРТ-ЦЕНТР Я ГАЛЕРЕЯ

Виставка триватиме з 12 до 18 листопада 2016 року
Відкриття 11 листопада, 19.00 год.,
демонстрація фільму та дискусія з митцем.
Модератор: Юрій Дуркот, Львів.
Арт-центр Я Галерея, вул. Гусенка, 17, Дніпро, Україна.
(вхід з вул. О.Гончара)

ГАЛЕРЕЯ ДЗИГ'А

Виставка триватиме
з 16 листопада до 11 грудня 2016 року
Відкриття 15 листопада, 19.00 год., демонстрація
фільму та дискусія з митцем.
Модератор: Христини Назаркевич, Львів.
Галерея Дзига, вул. Вірменська, 5, Львів.

IMPRESSUM

Verantwortlich:
Verena Nolte_Geschäftsführerin
Kulturallmende gUG

Vidповідальна за проект:
Верена Нольте_Керівник
Kulturallmende gUG

Parkstraße 28
D-80339 München
welcome@kulturalimende.org
www.kulturalimende.org
www.paperbridge.de

Tel. +49 89 692 37 49
Fax +49 89 692 27 06

Übersetzung ins Ukrainische: Dr. Olena Novikova
Übersetzung ins Englische: Edith C. Watts
Gestaltung: Studio Botschaft, München, www.studio-botschaft.de
Fotos: Christian Schnurer, Lorenz Kloska
Text Exportweltmeister: © Andrea Lamest

FÖRDERER \ МЕЦЕНАТИ

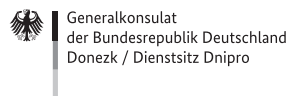

Bayerisches Staatsministerium für
Bildung und Kultus, Wissenschaft und Kunst

Gefördert vom Auswärtigen Amt der Bundesrepublik Deutschland,
dem Bayerischen Staatsministerium für Bildung und Kultus, Wissenschaft und Kunst
und dem Kulturreferat der Landeshauptstadt München

KOOPERATIONSPARTNER \ ПАРТНЕРИ

Kooperationspartner \ У співпраці з партнерами:
Goethe-Institut Ukraine \ Goethe-Institut в Україні
Kultura Medialna, Dnipro \ Kultura Medialna, Дніпро
Ya Galerie Kunstzentrum Dnipro \ Арт-центр Я Галерея, Дніпро
Dzyga Galerie Lwiw \ Галерея Дзига, Львів
Familienfreizeit Buchclub Ukraine \ Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», Україна
Kulturamt der Stadt Lwiw (Lviv - City of Literature) \ Відділ культури м. Львова (Lviv - City of Literature)
Generalkonsulat der Bundesrepublik Deutschland Donezk / Dienst Sitz Dnipro \ Генеральне консульство
Федеративної республіки Німеччини в Донецьку

www.yagallery.com

www.dzyga.com

www.goethe.de/ukraine

www.ostexport.eu

www.paperbridge.de

у співпраці

Я ГАЛЕРЕЯ
Арт-центр Павла Гудімова

**kultur
allmende**

